

Nr 55.

Ankom till riksdagens kansli den 19 maj 1922 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer jämte i ämnet väckt motion m. m.

Under elfte huvudtiteln av den till innevarande riksdag avlåtna propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1922 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på de propositioner om anvisande av medel för ändamålet, som kunde bli förelagda riksdagen, *dels* i punkt 2 till beredande av dyrtidstillägg under år 1922 åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer å tilläggsstat för år 1922 såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av 11,900,000 kronor, *dels ock* i punkt 7 till beredande av dyrtidstillägg under år 1922 åt f. d. militära befattningshavare å tilläggsstat för år 1922 såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av 4,100,000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t i den till riksdagen innevarande år avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov för tiden 1 januari—30 juni 1923 under elfte huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avbidan på de propositioner om anvisande av medel för ändamålet, som kunde bli förelagda riksdagen, *dels* i punkt 4 till beredande av dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av 5,000,000 kronor, *dels ock* i punkt 37 till beredande av dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av 1,700,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 24 februari 1922 avlåten proposition nr 123, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 8 saml. 40 häft. (Nr 55—56.)

1) godkänna propositionen bilagda, nedan intagna förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer;

2) å tilläggsstat för år 1922 under elfte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

dels till dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer ett belopp av 11,900,000 kronor;

dels ock till dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare ett belopp av 4,100,000 kronor; samt

3) å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 under elfte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

dels till dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer ett belopp av 5,000,000 kronor;

dels ock till dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare ett belopp av 1,700,000 kronor.

Det propositionen bilagda förslaget till kungörelse är av följande lydelse:

Förslag

till

kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

§ 1.

F. d. befattningshavare i statens tjänst — avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare därunder icke inbegripna — vilka äro berättigade till pension eller därmed jämförligt årligt understöd, som av Konung och riksdag till siffran bestämts eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, äga med här nedan angivna begränsningar uppbära dyrtidstillägg till pensionen eller understödet.

§ 2.

Dyrtidstillägget beräknas, i enlighet med vad i §§ 3 och 4 närmare stadgas, med ledning av det grundtal, som av Kungl. Maj:t fastställts för bestämmande av dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens

tjänst. Nytt grundtal äger tillämpning från och med den månad, under vilken Kungl. Maj:ts beslut kungjorts, till den månad, under vilken Kungl. Maj:t må komma att fastställa annat grundtal.

§ 3.

Där annorlunda icke är i §§ 4 och 5 av denna kungörelse eller eljest i särskild ordning stadgat, utgår dyrtidstillägget, räknat efter den å månad belöpande pensionen, på följande sätt:

Å pension, som icke överstiger 60 kronor för månad, beräknas dyrtidstillägget efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet. Överstiger pensionen 60 kronor i månaden, beräknas dyrtidstillägg för den del därav, som utgör 60 kronor, på sätt nyss sagts samt för överskjutande delen efter ett procenttal, som motsvarar femtiofem hundradelar av grundtalet; dock att beträffande pensionstagare, vilken vid början av det kalenderkvartal, som omfattar den månad, dyrtidstillägget avser, på grund av försörjningsplikt underhållit barn, som icke uppnått 16 års ålder, den del av pensionen, för vilken dyrtidstillägget beräknas efter ett procenttal motsvarande grundtalet, ökas med 10 kronor för varje dylikt barn. Förhöjning i dyrtidstillägget på grund av försörjningsplikt må icke beräknas för barn, som i egenskap av befattningshavare eller pensionär är berättigat till dyrtidstillägg av statsmedel; och må för barn, vars föräldrar båda åtnjuta dyrtidstillägg enligt denna kungörelse, nu nämnd förhöjning utgå endast till den av föräldrarna, som åtnjuter den högsta pensionsförmånen, eller, om nämnda förmåner äro lika, till fadern. Gift kvinnlig f. d. befattningshavare, vilkens man icke såsom befattningshavare i statens tjänst eller innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens eller såsom pensionär är berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel, äger för barn tillgodonjuta förhöjning av dyrtidstillägget endast om mannen är på grund av bristande arbetsförmåga väsentligt urståndssatt att bidra till familjens underhåll.

Därest vid beräkningen av det procenttal, som skall motsvara femtiofem hundradelar av grundtalet, brutet tal uppstår, jämnas procenttalet till närmast lägre hela tal.

Dyrtidstillägg utgår ej å i pensionsförmånen för månad ingående öretal, som överstiger fullt krontal.

§ 4.

Till f. d. befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar eller statens vattenfallsverk, vilka åtnjuta pension enligt lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie

tjänstemän vid nämnda verk, till f. d. befattningshavare vid statens järnvägar, vilka pensionerats enligt de i Kungl. Maj:ts brev den 4 juni 1920 meddelade bestämmelser angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst, så ock till f. d. befattningshavare, vilka åtnjuta pension enligt kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 456) med bestämmelser för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension, ävensom till f. d. befattningshavare, som pensionerats enligt det för landshövding från och med den 1 juli 1921 gällande pensionsunderlaget, skall dyrtidstillägg utgå i enlighet med föreskrifterna i § 3, dock med iakttagande därav,

a) att dyrtidstillägg beräknas endast å 80 procent av pensionsförmånen;

b) att dyrtidstillägget å den del av sålunda beräknat pensionsbelopp, som icke överstiger 85 kronor för månad, skall beräknas efter ett procenttal, motsvarande grundtalet minskat med 20, samt å återstoden efter ett procenttal, motsvarande femtiofem hundradelar av grundtalet minskat med 20; samt

c) att det månadsbelopp, varå dyrtidstillägget sålunda må utgå efter högre procenttal, skall i fall av försörjningsplikt för barn, som i § 3 sägs, ökas med 10 kronor för varje barn.

§ 5.

Mom. 1. Dyrtidstillägg enligt stadgandena i § 3 må icke tillsammans med pensionen överstiga vad i § 4 avsedd f. d. befattningshavare, som pensionerats i samma eller motsvarande befattning inom vederbörande verk, erhåller i pension jämte dyrtidstillägg enligt stadgandena i sistnämnda paragraf.

Mom. 2. Pensionerat kvinnligt biträde skall, även om det verk, hon vid avgången från tjänsten tillhört, ännu icke undergått sådan reglering, att där anställda befattningshavare pensioneras enligt de i § 4 här ovan angivna pensioneringsgrunder, likväl vara underkastad bestämmelsen i mom. 1 av denna paragraf; och skall därvid såsom nytt pensionsunderlag för sådan tjänst anses det belopp, som i sådant avseende enligt förenämnda kungörelse den 29 juni 1921 (nr 456) fastställts att gälla för motsvarande befattning vid nyreglerat verk.

§ 6.

Där f. d. befattningshavare från mer än ett håll åtnjuter pension, som i § 1 omförmäles, skola pensionerna eller beträffande pension, som i § 4 avses, 80 procent av dess belopp sammanläggas; och å sammanlagda beloppet skall, där ej annat föranledes av bestämmelserna i § 8, dyrtidstillägg beräknas, om någon av pensionerna är av beskaffenhet, som i § 3 avses, enligt bestämmelserna i samma paragraf, men eljest enligt bestämmelserna i § 4 b) och c).

Åtnjuter pensionstagare dyrtidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst eller äger han såsom innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens uppbära dyrtidstillägg av statsmedel, skall vid tillämpning av bestämmelserna i §§ 3 och 4 dyrtidstillägget å pensionen beräknas efter helt grundtal, respektive helt grundtal minskat med 20, allenast å det belopp, varmed den avlöning eller den del av avlöningen, å vilken dyrtidstillägg tillkommer pensionären såsom befattningshavare i statens tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som nyss nämnts, understiger 720 kronor eller i fall, där pensionen är av beskaffenhet, som i § 4 avses, 1,020 kronor för år, dock att därvid skall i förekommande fall iakttagas vad som finnes stadgat om ökad förmån i anledning av försörjningsplikt. Dyrtidstillägg å avlöning såsom befattningshavare i statens tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som ovan sägs, och dyrtidstillägg å pension må dock icke beräknas å sammanlagt högre belopp än 1,250 kronor för månad.

§ 7.

Dyrtidstillägg enligt här ovan i § 3 för vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst stadgade grunder utgår jämväl till:

1:o) den, som åtnjuter avlöning på indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet;

2:o) f. d. lärare och lärarinnor vid folkskolor, högre folkskolor eller kommunala mellanskolor, vid småskolor eller vid mindre folkskolor, f. d. biträdande eller extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, f. d. lärare och lärarinnor vid med folkskoleseminarier förenade övningsskolor, vid av landsting eller städer upprättade småskoleseminarier, vid privata småskoleseminarier, vid lappmarks ecklesiastikverks skolor, vid enskilda skolor och barnhem samt vid av landsting eller städer inrättade skyddshem ävensom f. d. veterinärer, sjuksköterskor och barnmorskor samt därmed jämställda befattningshavare, vilka äro berättigade till pension från statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

3:o) f. d. befattningshavare hos statens järnvägar, vilken enligt lagen den 12 mars 1886 (nr 7) angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift uppbar ersättning för skada, som han ådragit sig under förrättandet av arbete i statens järnvägars tjänst;

4:o) f. d. befattningshavare hos enskilt företag, som numera övertagits av staten, därest han genom statens försorg uppbar pension eller understöd i sådan egenskap;

5:o) f. d. lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, vilka antingen av statsmedel åtnjuta tilläggspension, beräknad enligt de grunder, som angivas i kungörelsen den 31 december 1917 (nr 965) angående tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna med däri sedermera vidtagna ändringar, eller jämlikt samma grunder skulle varit berättigade till sådan tilläggspension, därest ej den reglementsenliga pensionen uppgått till eller överstigit det i kungörelsen stadgade maximibeloppet för totalpensionen;

6:o) f. d. befattningshavare vid undervisningsanstalter för dövstumma, skolhemmet i Vänersborg för blinda med komplicerat lyte, folkhögskolor och lantmannaskolor samt sinnesslöanstalter och vanförestalter, vilka äro berättigade till pension från dövstumläraernas pensionsanstalt; samt

7:o) f. d. lasarettsläkare och f. d. extra provinsialläkare, till vilkas pensionering bidrag lämnas av statsmedel;

och beräknas därvid dyrtidstillägget i fall, som avses i 1:o), å den utgående avlöningen, i de i 2:o), 4:o) och 6:o) omförmälda fallen å pensionen eller understödet, i fall, som angives i 3:o), å ersättningens belopp samt i de i 5:o) avsedda fall å summan av de belopp, som utgå från vederbörande pensionsanstalter och såsom tilläggspension av statsmedel, där sådan tilläggspension förekommer, varemot i fråga om de under 7:o) omförmälda befattningshavare dyrtidstillägget väl beräknas å hela pensionsbeloppet, med inberäkning av det belopp, som i förekommande fall utgår av landsting eller stad, men utgår allenast med vad som av hela det sålunda beräknade dyrtidstillägget belöper på den av statsmedel utgående del av pensionen.

§ 8.

Pension, som utgår till sådan f. d. befattningshavare vid numera av staten övertagen järnväg, vilken med pension avgått från tjänst vid järnvägen redan innan den övertagits av staten, likställes i här ifrågasvarande avseende med pension av i § 1 angivet slag; och skall dyrtidstillägget beräknas enligt bestämmelserna i § 3.

Detsamma gäller pension, som från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning utgår till f. d. befattningshavare vid statens järnvägar; dock att beträffande den, som jämte sådan pension åtnjuter pension från statens järnvägar, avpassad enligt bestämmelserna i Kungl. Maj:ts brev den 4 juni 1920 angående rätt till pension för viss personal, som vid statens övertagande av enskilda järnvägar eller bandelar övergått i statens järnvägars tjänst, skall i fråga om dyrtidstillägg å honom sålunda tillkommande sammanlagd pensionsförmån iakttagas, att dyrtidstillägg må beräknas endast å summan av den del av sagda förmån, som enligt de i nämnda kungl. brev angivna grunder motsvarar avgiftspension, samt 80 procent av återstående delen av förmånen samt att därvid bestämmelserna i § 4 b) och c) av denna kungörelse skola äga tillämpning.

§ 9.

Om till dyrtidstillägg enligt denna kungörelse berättigad avlidit, innan detsamma till fullo utbetalts, övergår hans rätt härutinnan till stärbhuset; och utgår dyrtidstillägget i sådant fall för samma tid, för vilken pension får uppbäras.

§ 10.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar Kungl. Maj:t nödiga tabeller.

§ 11.

Dyrtidstillägget utbetalas i sammanhang med pension enligt de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 april 1922, från och med vilken dag kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 345) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer upphör att gälla.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

I samband med förevarande proposition har utskottet förehaft en inom andra kammaren av herr *Kinmanson* väckt, till utskottet hänvisad

motion, nr 228, däri hemställts, att riksdagen ville besluta vidtaga sådan ändring i det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 123 fogade förslag till kungörelse, att å förekommande ställen procenttalet femtiofem hundradelar måtte ökas till sextiofem hundradelar.

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Såsom departementschefen framhållit, anförde riksdagen i sin skrivelse den 8 juni 1921, nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer m. m., att, då riksdagen, ehuru med tvekan, ansett sig böra bifalla Kungl. Maj:ts förslag även såvitt detsamma avsåge att jämställa samtliga f. d. befattningshavare, detta skett på grund av de skäl, departementschefen angivit, nämligen att det skulle leda till högst betydande praktiska svårigheter att utan en grundlig och allsidig utredning något så när rättvist genomföra en åtskillnad mellan olika slag av pensionärer. En dylik utredning syntes riksdagen böra verkställas genom Kungl. Maj:ts försorg. Riksdagen ville för sin del i detta sammanhang särskilt uttala önskvärdheten av att med hänsyn till rådande statsfinansiella förhållanden förutsättningarna för en jämkning i dyrtidstillägget å de högre pensioner, som fastställts genom beslut av de senaste årens riksdagar, närmare undersöktes. Riksdagen hade därvid utgått från, att ett förslag i sådant syfte redan innevarande år skulle framläggas för riksdagen, varför det då godkända förslaget vore att anse såsom ett provisorium.

Den utredning av hithörande förhållanden, som enligt det sagda befunnits nödvändig för genomförande av en pensionsreglering, uppdrogs den 29 juni 1921 åt den då tillsatta kommittén för utredande av vissa till pensionsväsendet hörande frågor (1921 års pensionskommitté), vilken anbefalldes, bland annat, att verkställa utredning såväl av frågan om förbättring i vissa fall av redan utgående pensioner, särskilt sådana, som i och för sig vore mycket låga, som ock av spörsmålet om jämkning i dyrtidstillägget för pensionärer, vilka åtnjöte pensioner enligt på senare tid i samband med verkställda lönerogleringar meddelade förmånligare bestämmelser.

I betänkande den 16 december 1921 har kommittén framhållit, att frågan om höjning av de låga pensionerna i själva verket under nuvarande förhållanden måste anses i hög grad beroende av vad som kunde finnas böra i dyrtidstillägg beviljas pensionerade f. d. befattningshavare samt att därför det senare spörsmålet syntes böra utredas, innan man kunde fatta bestämd ståndpunkt till frågan om och i vilken

utsträckning förbättring av själva pensionen kunde anses påkallad; och har kommittén i avgivit förslag i fråga om dels pensionstillägg dels ock dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer. Därvid har kommittén till behandling upptagit spörsmålet om de allmänna grunderna för dyrtidstillägget åt ifrågavarande pensionärer och särskilt yttrat sig angående dyrtidstillägg å nyreglerade pensioner och å äldre pensioner. Den av kommittén verkställda undersökningen har bibragt kommittén den uppfattningen, att det vore ofrånkomligt att fastställa andra och gynnsammare grunder för dyrtidstillägg å äldre pensioner. Det oaktat skulle en så avsevärd beskärning av de mindre pensionsbeloppen uppkomma, att kommittén föreslagit särskild förbättring av dessa. Över kommitténs förslag i detta avseende, som förelagts riksdagen genom Kungl. Maj:ts proposition nr 125, har utskottet yttrat sig i sitt denna dag avgivna utlåtande nr 48 och därvid tillstyrkt förslaget.

Departementschefen, som ansett en pensionsreglering kunna åstadkommas enligt de linjer, pensionskommittén föreslagit, har i huvudsak biträtt kommitténs förslag i fråga om dyrtidstilläggen; och innebär departementschefens förslag i avseende å dyrtidstillägg till f. d. befattningshavare och med dem likställda pensionärer, att grundtalet blir detsamma som för i tjänst varande befattningshavare, att för oreglerade pensioner dyrtidstillägg utgår å belopp intill 720 kronor för år efter ett procenttal motsvarande grundtalet samt å överskjutande del av pensionen efter ett procenttal motsvarande femtiofem hundradelar av grundtalet, samt att för nyreglerade pensioner grundtalet alltid minskas med 20 enheter och dyrtidstillägg utgår endast å 80 procent av pensionsbeloppet, varefter detsamma beräknas å belopp intill 1,020 kronor för år efter ett procenttal, motsvarande grundtalet minskat med 20, och å överskjutande belopp efter ett procenttal, motsvarande femtiofem hundradelar av det sålunda reducerade grundtalet.

Utskottet, som funnit de föreslagna grunderna för ifrågavarande dyrtidstillägg väl avvägda, ansluter sig till den av Kungl. Maj:ts framlagda propositionen. Det vid propositionen fogade förslaget till kungörelse i ämnet har ej givit anledning till annan erinran än att, med hänsyn till riksdagens beslut i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, författningen torde böra träda i kraft först den 1 juli 1922. Av enahanda orsak har utskottet ansett sig icke kunna biträda det av herr Kinmanson motionsvis framställda yrkandet.

Med den i Kungl. Maj:ts proposition antagna indexställningen skulle kostnaderna för dyrtidstilläggen uppgå för år 1922 för f. d. civila

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 8 saml. 40 häft. (Nr 55—56.)

Utskottet.

befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer till 11,900,000 kronor och för f. d. militära befattningshavare till 4,100,000 kronor samt för första halvåret 1923 till resp. 5,000,000 kronor och 1,700,000 kronor. Motsvarande slutsiffror med av riksdagen beräknad indexställning bliva enligt verkställd omräkning för år 1922 resp. 10,200,000 kronor och 3,800,000 kronor samt för första halvåret 1923 resp. 4,200,000 kronor och 1,500,000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 123 samt med avslag å förevarande motion II: 228, må

1) godkänna ovan intagna förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, dock att kungörelsen skall träda i kraft den 1 juli 1922;

2) å tilläggsstat för år 1922 under elfte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

dels till dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer ett belopp av 10,200,000 kronor;

dels ock till dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare ett belopp av 3,800,000 kronor; samt

3) å extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 under elfte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

dels till dyrtidstillägg åt f. d. civila befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer ett belopp av 4,200,000 kronor;

dels ock till dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare ett belopp av 1,500,000 kronor.

Stockholm den 19 maj 1922.

På bankoutskottets vägnar:

EMIL KRISTENSSON.